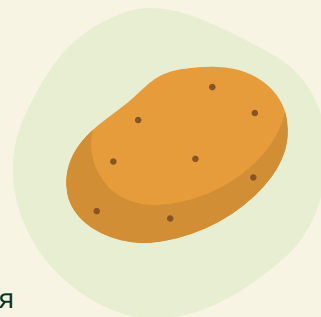

КАРТОПЛЯ

ЧОМУ ВАРТО ВИРОЩУВАТИ ТА СПОЖИВАТИ КАРТОПЛЮ

Картоплю називають «другим хлібом». Цим підкреслюються виняткові біологічні й фізико-хімічні властивості цієї рослини, її висока врожайність, придатність для тривалого зберігання й можливість приготування з неї найрізноманітніших страв.

Різні сорти картоплі відрізняються строками дозрівання, урожайністю, стійкістю до хвороб.

Для використання розрізняють харчові, технічні, кормові сорти картоплі.

Шкірка й м'якоть бульб картоплі можуть бути **різного кольору**: білого, кремового, жовтого й, навіть, синюватого.

Урожайність:	від 20 до 100 т з 1 га або до 2–10 кг з 1 м ² .
Визрівання:	40-140 днів залежно від сорту, ґрунтової відміни на ділянці, умов зволоження, підживлення і кількості світла.
Калорійність:	75 ккал на 100 г в сирому вигляді і від 140 до 400 ккал – в смаженому.
Хімічний склад:	вітаміни В ₆ , Е, С, а також калій в великій кількості, кальцій, магній, залізо, натрій, вуглеводи у вигляді крохмалю, білки, цукор.

Лікувальні властивості картоплі. У добовому раціоні здорової дорослої людини, залежно від витрат енергії, калорійність їжі має становити 1800-3000 ккал. Споживання 300 г картоплі забезпечує одержання організмом 8-16% енергії, майже повну норму вітаміну С, близько 50% калію, 10% фосфору, 15% заліза від потреби. До того ж, вона забезпечує практично весь перелік вітамінів (С, А, В₁, В₂, В₆, Р, РР, Б, Е, К) і мінеральних елементів.

Картопля поряд з квасолею, горохом, шпинатом, томатами, бананами, авокадо, сушеними фруктами і ягодами, завдяки підвищеному вмісту калію (50-60% сухого залишку), входить у раціон хворих серцево-судинними захворюваннями, атеросклерозом, порушеннями обміну речовин, гіпертонічною хворобою, шлунково-кишковими захворюваннями.

Всі **мінеральні речовини** в картоплі перебувають у легкозасвоюваній людським організмом формі. При цьому наявність і кількісний вміст корисних мінеральних елементів у картоплі залежить від ґрунту, добрив, погоди та інших факторів.

Бульби картоплі завдяки тому, що в них **міститься більше десяти органічних кислот** – щавлева (0,15-0,55%), лимонна (0,23-0,30%) яблучна (0,11-0,17%) – мають здатність підсилювати виділення шлункового соку й підвищувати засвоєння людським організмом тваринних білків, тому їх широко використовують як гарнір до м'ясних страв.

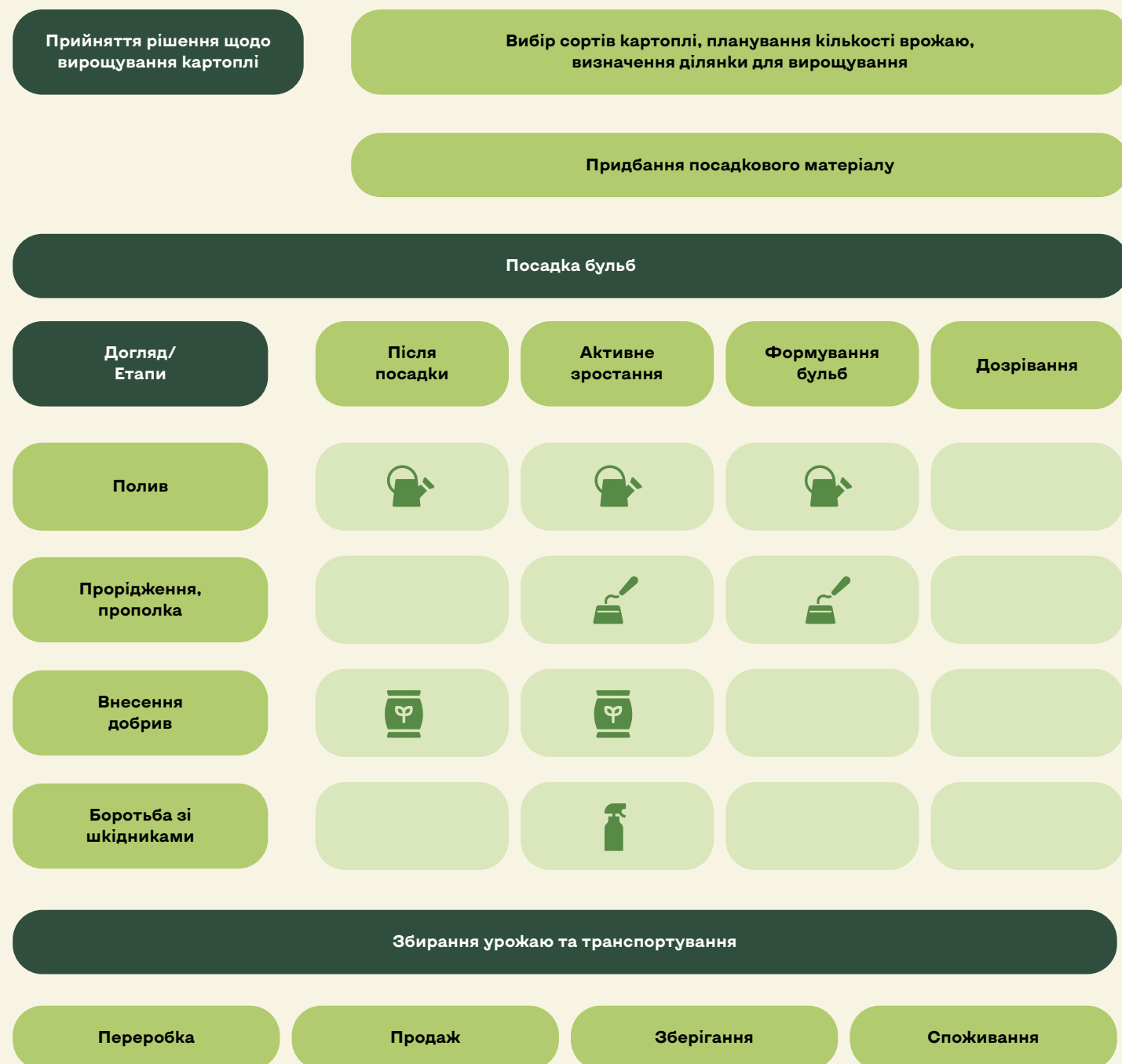
Органічні кислоти, що містяться у картоплі, забезпечують слабокислу реакцію клітинного соку картоплі й пригнічують розвиток невласливих шлунку бактерій, оздоровлюючи тим самим його мікрофлору.

Яблучна кислота, вміст якої підвищений у молодих картоплинах, особливо в її сполуках із залізом, корисна дітям з недокрів'ям, а завдяки лимонній кислоті організм краще засвоює кальцій, що сприяє зниженню захворюваності дітей на рахіт.

ЯК ВИРОЩУВАТИ КАРТОПЛЮ

Для того, щоб оцінити скільки картоплі потрібно для вашої сім'ї і скільки насіння потрібно для її вирощування – скористайтесь **Овочевим калькулятором** на веб-сайті «Сади Перемоги». А для того, щоб повною мірою досягнути весь процес від вирощування до подальшого використання картоплі – скористайтесь алгоритмом зображеним на Рис. 1.

Рис. 1. Картопля: від купівлі насіння до споживання

Пророщування картоплі. За три тижні до посадки насінневу картоплю необхідно перебрати, видалити бульби, які уражені хворобами, і помістити в тепле світле приміщення в невисокі ящики для її прогрівання і пророщування. Середня довжина паростків картоплі має становити 10-12 міліметрів. Висадка пророщеними бульбами дає можливість отримати сходи на 10-12 днів раніше, ніж звичайно. Великі бульби картоплі можна різати, в кожній частині повинно залишитися не менше 2 бруньок. Щоб не розносити хвороби, ніж, що використовується для різання, необхідно постійно дезинфікувати фізрозчином.

Перед самою посадкою бульби обробляють з аерозольного оприскувача фунгіцидом «Максим» і інсектицидом «Престиж» або комплексним інсектофунгіцидним препаратом «Селест Топ» з дотриманням умов безпеки. Ультраранні сорти картоплі препаратами не обробляються, тому що за 35-40 днів, впродовж яких вегетує картопля, токсична дія препаратів зберігається.

Після яких культур краще садити картоплю

Картоплю можна вирощувати кілька років на одному й тому ж місці, але при цьому є висока ймовірність накопичення в ґрунті великої кількості хвороб і шкідників.

Найкращими попередниками є зернові культури та злакові трави.

Не бажано висаджувати картоплю після ріпаку, соняшнику, гречки, кукурудзи, овочевих культур, оскільки вони сприяють накопиченню в ґрунті стеблової нематоди. На цілині, а також після бобових багаторічних трав (конюшина, люцерна) в ґрунті може накопичитися велика кількість дротяника, який псує товарний вигляд бульб. З цих же причин не повинно бути на посівах будь-якого попередника, а також в посадках картоплі такого бур'яну, як пирій.

Рекомендується уникати в якості попередників також буряка, моркви і капусти – вони посилюють ураження бульб паршею звичайною і ризоктоніозом.

Які ґрунти найкращі для садіння картоплі

Картопля вимоглива до родючості і вологості ґрунту. Для її вирощування придатні як легкі піщані ґрунти (при відповідному підживленні), так і важкі суглинки.

Потрібно пам'ятати, що для формування бульб ґрунт в місці їх формування має бути пухким, не ущільненим. При виборі ділянки для садіння потрібно також врахувати, що картопля – культура світлолюбна і при її затіненні різко збільшується ріст гички, що шкодить утворенню бульб.

Підживлення картоплі

Рослина споживає велику кількість добрив в період свого початкового росту. Пізніше, після формування листового апарату, споживання мінеральних речовин різко скорочується – картопля використовує свої накопичення в бадиллі.

Особливо добре картопля відгукується на внесення **органічних добрив**. В якості основного добрива з осені під оранку вносять гній або торфокомпост з розрахунку 4-5 кг/м².

В якості органічних добрив в зоні Полісся, де випадає достатня кількість опадів, з осені може висіватися жито – як сидерат, що ранньою весною приорюється.

Крім того, вносять також **калійні і фосфорні добрива**: на 1 м² використовується 22-25 грам подвійного гранульованого суперфосфату, а також сульфату калію або калій магnezії. Хлористий калій під картоплю можна вносити лише восени, при весняному внесенні можлива втрата смакових якостей картоплі через наявність в добриві хлору.

Повесні слід внести селітру аміачну в кількості 20-25 грам на 1 м². Аміачна селітра може бути без проблем замінена на сульфат амонію.

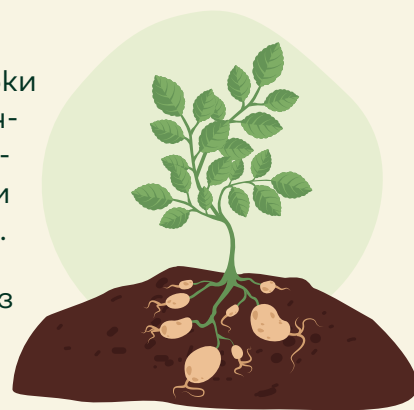
Підготовка ґрунту

В зв'язку з тим, що картопля любить пухкий ґрунт, підготовка ґрунту під неї з осені включає в себе глибоку (до 30 см) оранку, а весною – глибоке розпушення. Деякі власники земельних ділянок глибоку оранку проводять весною, що є ризикованим, тому що таким чином можна пересушити ґрунт і не отримати рівномірних сходів.

Строки і глибина посадки картоплі

Оптимальний час посадки настає, коли ґрунт на глибині заробки картоплі прогрівається до +7-8° С. З огляду на це шляхом багаторічних дослідів були встановлені свої терміни для кожної кліматичної зони України. Для зони Полісся це II-III декада квітня, для зони Лісостепу – II декада квітня, для зони Степу – I-III декада березня.

Для отримання **раннього врожаю** заздалегідь пророщені бульби з міцними паростками можна висаджувати при температурі ґрунту +3-5° С. Водночас найпершою починають садити картоплю ранніх сортів. Потім садять середньо- й пізньостиглі сорти.

У разі **пізньої посадки**, бульби втрачають велику кількість вологи, до того ж сильно переростають, а обламування паростків призведе до затримки проростання і зменшення врожайності.

Великий вплив на формування врожаю картоплі має глибина посадки. Тут необхідно керуватися таким правилом: що вологіший і холодніший клімат, то менша глибина посадки і, навпаки, що клімат сухіший і жаркіший, то глибше треба садити.

Варто зважати і на зв'язок між глибиною і терміном посадки. Якщо картоплю садять рано, то бульби закладають не так глибоко, як у звичайні терміни. У разі висаджування з запізненням вдаються до більш глибокого закладення – у шар ґрунту, що зберіг достатню кількість вологи.

Глибина посадки також залежить від механічного складу ґрунту, що легший ґрунт, то вона більша, і навпаки.

Глибина посадки – це відстань від верхньої частини бульби до поверхні землі. Якщо посадка проводиться в гребені, то ця відстань вимірюється від верхньої частини бульби до поверхні рівної площі, а не до вершини гребеня.

Посадка в гребені. Перед посадкою нагортається з землі гребінь або валок, в який садиться картопля. Він швидше прогрівається і картопля, відповідно, швидше проростає.

Оптимально садити картоплю на 6-8 см. На легких піщаних ґрунтах глибину можна збільшити до 10 см.

Так само треба враховувати розмір посадочних бульб: дрібні бульби садять на 2-3 см мілкіше, а великі на 2-3 см глибше.

Схема посадки бульб

Площа живлення має дуже велике значення для формування майбутнього врожаю, тому схема посадки дуже важлива.

Для початку визначають ширину міжрядь. Якщо при висадці використовується ручний метод, то ширина міжрядь витримується в межах 50-60 см. Якщо ж посадка проводиться механічним способом – 70-75 см, такою є ширина міжрядь більшості сажалок. Такі міжряддя найбільш зручні для подальшого догляду і подальшого збирання картоплі. Використовувати ширину менше 50 см не має сенсу, оскільки при підгортанні картоплі виникнуть проблеми.

При підборі величини між рядами необхідно враховувати сорт картоплі. Одні сорти формують урожай близько до материнської бульби, інші люблять простір і вимагають більшої площі живлення. Відстань між бульбами в ряді повинна бути від 15 до 35 см, а найбільш поширена – 20-30 см. Якщо родючість ґрунту висока, то відстань між бульбами роблять більшою і відповідно збільшують міжряддя.

Оптимальна кількість бульб на одній сотці становить 500-700 шт.

Як вибрати якісну насінневу картоплю для посадки

Для посадки можна використовувати або власний посадковий матеріал, або ж придбати, краще в науково-дослідних установах чи в господарствах, що спеціалізуються на вирощуванні насінневої картоплі.

Чому це важливо? Бульби картоплі через 4-5 років масово уражуються різними хворобами, особливо вірусними, проти яких відсутні ефективні методи боротьби, а в наукових установах посадковий матеріал розмножується на безвірусній основі, тому максимум через 4 роки потрібно проводити сортозаміну.

Насіннева картопля для посадки

При виборі сортів картоплі для садіння потрібно врахувати такі фактори:

- ➔ **Призначення картоплі:** для щоденного харчування, для зберігання на зиму чи для переробки (на чіпси, крохмаль, спирт і т.д.).
- ➔ **Ґрунтові умови** (на легких супіщаних ґрунтах картопля дозріває швидше).
- ➔ **Кількість опадів** (при достатній кількості опадів вегетація картоплі подовжується).
- ➔ **Підживлення картоплі:** на ділянках, де забезпеченість органічним і мінеральним живленням висока, висаджуються сорти інтенсивного типу, які вегетують довше і, відповідно, урожайність їх вища, ніж на ділянках без добрив.

Картопля за терміном дозрівання умовно ділиться на такі сорти:

- ➔ **ультраранні** (збирання можливе вже через 35-55 днів) – Рив'єра (35 днів), Ажур (45 днів), Каратоп (50 днів), Взірець (55 днів);
- ➔ **ранні** (55-75 днів) – Беллароза (50-60 днів), Молі (55-60 днів), Радомисль (60 днів), Санте (65 днів), Ред Скарлетт (65-70 днів);
- ➔ **середньоранні** (75-90 днів) – Адретта (60-80 днів), Нагорода (75-80 днів), Гранادا (75-80 днів), Імпала (80-85 днів);
- ➔ **середньостиглі** (90-105 днів) – Рамона (90-95 днів), Щедрик (90-95 днів);
- ➔ **середньопізні** (105-120 днів) – Слов'янка (100-120 днів), сорт Пікассо (105-120 днів), Мелоді (115-120 днів);
- ➔ **пізні** (120-140 днів) – Курас (120-130 днів).

Всі столові сорти картоплі поділяються на чотири групи:

- ➔ **A** – використовується для смаження, барбекю та приготування салатів. Має щільний м'якуш, не розварюється, водяниста та з низьким вмістом крохмалю. Сорти Рив'єра, Каратоп.
- ➔ **B** – універсальна, яка підходить до багатьох страв з середньо щільним м'якушем, помірно водяниста. При відварюванні стає крихкою, а при смаженні виходить з хрусткою скоринкою та м'якою серединою. Сорти Рамона, Рив'єра, Каратоп, Молі, Гала, Слов'янка.
- ➔ **C** – розваристі сорти, містять багато крохмалю. Ідеально підходять для приготування запіканок, пюре та як начинки. Сорти Щедрик, Ажур, Адретта.
- ➔ **D** – сильно розваристі сорти, не водянисті та містять дуже багато крохмалю. Сорт Беллароза.

ЯК САМОМУ ВИРОСТИТИ ПОСАДКОВИЙ МАТЕРІАЛ КАРТОПЛІ

Картоплю для посадки можна самостійно виростити з насіння або ж розмножуючи бульби.

Процес вирощення з насіння довготривалий і затратний: на початку потрібно отримати насіння, потім з нього розсаду, посадити розсаду і отримати якусь невелику кількість бульб, які потім розмножити для посадки на товарну картоплю.

У більшості випадків ми купуємо вже готовий посадковий матеріал бульб, вирощених в наукових установах або уповноважених на це фірмах.

У зв'язку з тим, що на ринку є багато підробок і сорт чи репродукція часто не відповідає заявленій, необхідно перевірити справжність сорту і чи він зареєстрований для вирощування в вашому регіоні. Для цього в інтернеті потрібно зайти на сайт Державного реєстру суб'єктів насінництва та розсадництва, подивитися, чи зареєстрований облюбований вами сорт картоплі в вашій зоні і чи фірма, яка вам його продає, зареєстрована в цьому реєстрі як виробник елітного насіння або насіння першої репродукції. Якщо сорт і фірма зареєстровані, то ви можете сміливо купувати посадковий матеріал бульб і садити його на своїй ділянці.

Елітні бульби можна в себе розмножувати протягом 4-5 років, а першої репродукції – 3-4 років.

У зв'язку з тим, що елітний матеріал бульб дуже дорогий, можна уже в перший рік отримати якнайбільше посадкового матеріалу доволі нескладним способом. Треба розрізати бульби навпіл, але при цьому в обох половинках має бути не менше ніж подва проростки. Для розмноження вибираємо найбільш родючі ділянки, вносимо підвищені – в півтора рази (25-30 г/м²) порівняно зі звичайними посівами – дози мінеральних добрив. На цих ділянках збільшуємо також для посадок картоплі площі живлення. Тобто садимо їх рідше і таким чином добиваємося більшої кількості садивного матеріалу з тим, щоб наступного року посадити його для товарних цілей.

ЩО НЕ СЛІД І ЩО ВАРТО САДИТИ ПОРУЧ З КАРТОПЛЕЮ

Не можна розміщувати картоплю з рослинами того ж, що й вона сімейства пасльонових (перець, помідори, баклажани), що пов'язано зі спільними для них захворюваннями – фітофторозом і шкідниками – колорадським жуком.

Фітофтороз можуть переносити також гарбузи, огірки і кабачки з патисонами.

Через **чорну або сіру гниль**, а також нематоду з дротяниками не можна розміщувати поряд картоплю з полуницею.

Соняшник, який забирає з ґрунту велику кількість вологи і поживи, є також небажаним сусідом картоплі.

Затінюватиме і забиратиме світло у картоплі **яблуня**, виноград, вишня, смородина, обліпіха малина; пригнічує картоплю селера.

Серед культур, які варто садити поряд з картоплею, можна назвати моркву, буряк, редьку, шпинат, капусту.

Можна **ущільнювати картопляні ряди** цибулею і часником, а також редискою, яка до першої прополки картоплі встигає дати врожай.

Салат, шпинат, а тим більше ароматні кріп, петрушка, базилік, коріандр **відлякують деяких шкідників** своїм вираженим запахом.

Непогано показують себе такі **противники колорадського жука**, як чорнобривці або календула. Високорослі кукурудза, боби, квасоля теж можуть стати своєрідним щитом на шляху шкідливих комах.

ЯК ПРАВИЛЬНО ДОГЛЯДАТИ ЗА КАРТОПЛЕЮ

Догляд за посадками картоплі розпочинається з **боротьби з кіркою** (якщо вона з'явилася після дощу) і з **бур'янами**. Для цього ділянки обробляємо бороною або граблями. При появі сходів картоплі проводиться розпушування ґрунту з одночасним знищенням бур'янів і нагортанням невеликих гребенів, але без присипання рослин.

Через деякий час (приблизно 10-14 днів) проводиться **повторний обробіток з підгортанням кущів картоплі**, який здійснюється або механічними підгортачами, або ж сапкою. Підгортання і утворення гребенів необхідно для формування в них пагонів, на яких потім зав'язуються бульби. Чим більший розмір гребеня, тим більше бульб в ньому утвориться.

Полив картоплі. До початку утворення бутонів картоплю не поливають, але з початку фази бутонізації ґрунт потрібно весь час тримати вологим. Перед тим, як поливати картоплю, переконайтеся, що ґрунт на ділянці просох на глибину 6-8 см. Зволожують картопляне поле ввечері, виливаючи під кожен кущ 2-3 л води. У посушливе літо доводиться поливати картоплю від 3 до 5 разів за вегетаційний період.

Підживлення картоплі. Підживлення картоплі найкраще проводити гноївкою або розчином курячого посліду. Якщо є необхідність, то вносять у вигляді розчину і мінеральні добрива, в основному аміачну селітру і безхлорні калійні добрива нормою 15-20 г/м².

Боротьба зі шкідниками і хворобами. Найнебезпечнішим шкідником картоплі в даний час є колорадський жук. Найбільш ефективним способом його позбутися є обробіток картоплі хімічними засобами – інсектицидами. Для цього підійде «Актара», «Конфідор», «Децис», «Фастак». Пошкодженню іншими шкідниками картоплі можна запобігти, якщо дотримуватися сівозміни і проводити правильний обробіток ґрунту.

Чим хворіє картопля? Іноді її уражає фітофтороз, ризоктоніоз, макроспоріоз, парша, рак, стеблова гниль, фомоз, коричнева плямистість і бронзовість листя. Для боротьби з фітофторозом, ризоктоніозом, фомозом необхідно за найменших ознак появи цих хвороб обробляти посадки картоплі одним з фунгіцидів: «Максим», «Скор», «Топаз». Для запобігання інших хвороб необхідно дотримуватися сівозміни і своєчасно проводити сортозаміну бульб.

ЯК ЗБИРАТИ УРОЖАЙ КАРТОПЛІ

Як визначити, коли картопля придатна до збирання? Основна ознака того, що можна збирати картоплю – пожовтіння і всихання бадилля. Зазвичай це відбувається через 70-100 днів після посадки.

Якщо ви сумніваєтеся, варто збирати картоплю чи краще трохи почекати, викопайте кілька кущів і подивіться, чи легко знімається шкірка з бульби.

За 10-14 днів до збирання необхідно скосити бадилля на висоті 10 см від землі і видалити його з ділянки, аби шкідники і збудники хвороб, що накопичилися за літо в бадиллі, не проникли в бульби. Збір урожаю картоплі здійснюють у сонячний день.

Викопувати картоплю можна лопатою, вилами з тупими зубами або мотоблоком.

Витягнуті з землі бульби залишають на полі для просушування до кінця збору, після чого збирають у мішки і переносять у темне місце (сухе приміщення) на два тижні. За цей час картопляна шкірка стане щільнішою, а хвороби, якщо вони є, встигнуть проявитися. Ви можете весь цей час так і тримати картоплю в мішках, але якщо є можливість, розсипте її по підлозі шаром не більше 50 см.

Через два тижні картоплю сортують, відбраковуючи пошкоджені та хворі бульби, а також бульби сортів, які довго не лежать, після чого картоплю закладають на зберігання, а відібраний посівний матеріал для майбутнього року залишають на світлі, поки він не набуде зеленого відтінку, після чого його теж опускають у сховище.

ЯК ЗБЕРІГАТИ КАРТОПЛЮ

Найкраще зберігати картоплю в темному, сухому і прохолодному підвалі або льосі з гарною вентиляцією, надійно захищеному від морозів і дощів. Для зберігання картоплі можна використовувати ґратчасті дерев'яні піддони, з яких споруджують великі засіки – в них насипають картоплю шаром не більше 1,5 м, але ґратчасте дно і стіни не перекривають доступ повітря до бульб.

Можна зберігати картоплю в дрібних дерев'яних ящиках (як для яблук), поставивши їх один на інший. Краще зберігається картопля, перекладена листям горобини.

Оптимальна температура зберігання для картоплі 2-3 °С при вологості повітря 85-90%. При вищій температурі картопля починає занадто рано випускати паростки і накопичує отруйний соланін, а при нижчій температурі вона промерзає і стає нудотно-солодкою.

Якщо у вас немає підсобного приміщення або воно не призначене для зберігання картоплі, можна тримати бульби на балконі, склавши їх у мішки з тканини і поставивши в дерев'яні контейнери з отворами для вентиляції.

Не ставте контейнер впритул до стіни або на підлогу, залиште простір 15 см із боків та знизу для того, щоб повітря могло вільно циркулювати. Якщо вдарять сильні морози, ви завжди зможете накрити контейнер старим килимом або ковдрою: укрита картопля зможе витримати на балконі морози до -15 °С.

У коморі, коридорі або в житловій кімнаті картопля може зберігатися не довше трьох місяців.

ЯК ПЕРЕРОБЛЯТИ ТА ВИКОРИСТОВУВАТИ КАРТОПЛЮ

Переробка картоплі значною мірою вирішує проблему зниження втрат при зберіганні бульб невеликих розмірів і травмованих, які становлять інколи до 30% загальних втрат.

Сучасні промислові технології і обладнання дозволяють переробляти картоплю на різноманітні напівфабрикати, готові сушені і консервовані продукти, а також заморожувати її для подальшого використання. Картопля є сировиною для виробництва крохмалю, спирту, глюкози, гідролу та інших речовин. А от що можна зробити з картоплі в домашніх умовах?

Про рецепти страв з картоплі годі й говорити...

Сушена картопля виручить в ситуації, коли немає часу на приготування страви з натуральної картоплі або коли закінчилася картопля. А якщо у Вас в господарстві є електросушарка для овочів, то сушену картоплю можна легко зробити самим.

Існує **чимало способів й заморожування картоплі** в домашніх умовах: цілої; різаної шматочками чи соломкою. Заморожують навіть картопляне пюре та обсмажену картоплю. Такий домашній напівфабрикат дозволить швидко приготувати страви з картоплі. Герметична упаковка – важливе правило тривалого зберігання. Найкраще для цих цілей підбирати щільні,

герметичні поліетиленові пакети, які не будуть рватися при перетягуванні їх по морозильній камері. Однак в такому випадку треба врахувати, що перед укладанням картоплі на збереження потрібно випустити з пакету все повітря. Надлишок кисню значно зменшить термін зберігання картоплі, до того ж може зіпсувати його смак і візуальні характеристики. Фольга також стане відмінним варіантом для запаковування картоплі. Але вона повинна бути товстою, оскільки фольга для запікання тонка і рветься без особливих зусиль. Повторна заморозка є вкрай небажаною. Розморожений продукт краще відразу приготувати.

Картопля по-селянськи, по-паризьки, картопля з молоком, картопляні ковбаси – окрім власного споживання, це також можуть бути дуже цікаві пропозиції для продажу, якщо у вас багато вродило картоплі.

Раніше кожна господиня в селі уміла приготувати **картопляний крохмаль** за допомогою звичайної тертки та випарювання. Традиційно крохмаль використовують для приготування випічки, десертів, напоїв, гарячих страв.

Крохмальні маски відбілюють, підтягують шкіру, попереджають вікові зміни, допомагають розгладити перші зморшки і зберегти вологу.

Щоб приготувати **кисіль і морс**, теж знадобиться крохмаль. Клейстер на основі крохмалю використовують для обклеювання стін паперовими шпалерами.

Крохмаль працює як очищувач. Наприклад, якщо потрібно відчистити плями на килимі, досить посипати його порошком і залишити на 10-15 хвилин, а потім пропилососити.

Для миття вікон речовину додають у воду: кристали відмивають бруд і жир, не залишаючи розводів на склі.

Розчин крохмалю у воді застосовують для чищення срібних прикрас і столових приладів: пару ложок порошку додають у воду і замочують срібло. Після цього миють звичним способом.

Для захисту від запахів картопляний порошок застосовують як присипку або готують натуральний дезодорант: змішують півсклянки крохмалю з такою ж кількістю соди і кокосової олії. Після перемішування виходить густа паста, яку поміщають в контейнер від звичайного дезодоранту і прибирають в холодильник, де вона загусне. Після цього користуються засобом у спекотний день як звичним дезодорантом.

Народна медицина використовує здатність крохмалю знімати запалення. При опіках рекомендується відразу ж змочити водою картопляний крохмаль і нанести масу на обпечену ділянку: це попередить появу пухирів. При відсутності під рукою порошку можна прикласти до місця опіку зріз сирі картоплі. Спосіб працює і при укусах комах – змочений водою крохмаль або шматок сирі картоплі зніме свербіж і печіння, заспокоїть шкіру.

Картопляний крохмаль підійде для **виготовлення домашнього пластиліну**. Він вигідно відрізняється від магазинного не тільки приємною фактурою, але і нешкідливістю компонентів. Це актуально для маленьких дітей, які обов'язково пробують на смак все, що потрапляє в руки.

А ще **картоплю згодовують тваринам**. Перетравлюваність картоплі у всіх видів тварин висока. Але свині можуть використовувати картопляний крохмаль лише після руйнування клітинних оболонок і структури крохмальних зерен парою, тому картоплю для свиней потрібно варити.

